

Review of law sciences

Volume 1 *Review of law science* 2017-2

Article 17

12-22-2017

Definition and importance of public-private partnership

J. Askarov

Tashkent state university of law, Tashkent, 100047, Uzbekistan, j.askarov@tsul.uz

Follow this and additional works at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law

Part of the [Business Organizations Law Commons](#)

Recommended Citation

Askarov, J. (2017) "Definition and importance of public-private partnership," *Review of law sciences*: Vol. 1 , Article 17.

Available at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law/vol1/iss2/17

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Review of law sciences by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

Yuridik fanlar axborotnomasi Вестник юридических наук Review of Law Sciences

DEFINITION AND IMPORTANCE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

J.ASKAROV^a Tashkent State University of Law, Tashkent, 100047, Uzbekistan

^a Tashkent State University of Law

ПОНЯТИЮ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Ж.АСКАРОВ^a Ташкентский государственный юридический университет, Ташкент, 100047, Узбекистан

^aТашкентского государственного юридического университета

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИГИ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ АҲАМИЯТИ

Ж.АСКАРОВ^a Тошкент давлат юридик университети, Тошкент, 100047, Ўзбекистон

^a Тошкент давлат юридик университети

Аннотация: ушбу мақолада давлат-хусусий шериклиги тушунчаси, унинг пайдо бўлиши ва бугунги кундаги аҳамияти ҳамда чет эл тажрибасида норматив-ҳуқуқий ҳужжат сифатида тартибга солиниши билан боғлиқ жиҳатлар ёритилган.

Калим сўзлар: давлат-хусусий шериклиги тушунчаси, тадбиркорлик, давлат хусусий шериклиги муносабатлари, давлат-хусусий шериклиги белгилари.

Abstract: this article studies the concept of public-private partnership, its current appearance and importance as well as regulatory features in the form normative-legal act in foreign experience.

Keywords: public private partnership, the term of public-private partnership, entrepreneurship, relationships of public private partnership, features of public-private partnership.

Аннотация: в статье рассматривается понятие государственно-частного партнерства, его нынешний облик и значимость, а также регулятивные особенности как нормативно-правового акта в зарубежном опыте.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, его понятия, предпринимательство, отношений государственно-частного партнерства, признаки государственно-частного партнерства.

Давлат билан хусусий сектор ўртасидаги ҳамкорлик ўз иқтисодий табиатига кўра инфратузилма объектларини куриш, ундан фойдаланиш лойиҳасини ишлаб чиқиш, режалаштириш, молиялаштириш мақсадида биргаликдаги ҳаракат механизми ҳисобланади. Шу боис бундай шериклик кўшимча молия манбаини жалб қилиш ва мақсадга эришишга йўналтирилган узоқ муддатли муносабат сифатида характерланади. Мазкур муносабатнинг бугунги кун учун муҳимлиги шундан иборатки, ҳар бир мамлакат ёки ҳудудда давлат-хусусий шериклигини татбиқ этиш учун энг устувор тармоқни аниқлаш орқали тадбиркорлик субъектлари билан шериклик муносабатларини йўлга қўйиш ҳамда ҳуқуқий асосларни мустаҳкамлаш зарур.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримов томонидан илгари сурилган 5 тамойилдан бири ҳисобланган давлатнинг бугунги кунда барча ислохотларда бош бўлиши бунинг яққол тасдиқлаб турибди. “Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига хусусий мулкни, тадбиркорлик субъектларини ишончли ҳимоя қилишни янада кучайтиришга, уларни жадал ривожлантириш йўлидаги тўсиқларни бартараф этишга қаратилган ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 2015 йил 20 августдаги ЎРҚ–391-сон Қонунига кўра давлат, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари билан муносабатларда тадбиркорлар ҳуқуқлари устуворлиги тамойили жорий этилди [1].

Бундан ташқари, тадбиркорлик субъектлари фаолиятига ортиқча аралаштиришлар, уларнинг давлат яратиб берган имтиёзлардан кенг миқёсда фойдаланишларига шароит яратиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг жадал ривожланишини таъминлаш, хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва унинг дахлсизлиги кафолатларининг ҳуқуқий механизмларини янада мустаҳкамлаш, тадбиркорликни ривожлантириш йўлидаги бюрократик тўсиқларни бартараф этиш, республикада инвестиция ва ишбилармонлик муҳитини яхшилаш мақсадида 2017 йил 7 февралда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатларстратегияси тўғрисида”ги ПФ–4947-сон Фармони қабул қилиниши бу борадаги ишларни жадал ривожлантириш йўлида катта қадам бўлиб хизмат қилмоқда.

Мазкур Фармонга кўра мамлакатни ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича вазифаларни амалга оширишда ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг самарасини оширишга қаратилган давлат-хусусий шерикликнинг замонавий механизмларини жорий этиш ҳамда бир қанча қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш, янги қонун ҳужжатларини қабул қилиш масалаларига эътибор қаратилган бўлиб, улар орасида “Давлат-хусусий шериклик тўғрисида”ги Қонунни қабул қилиш кўзда тутилган. Бундан кўзланган мақсад давлат ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги муносабатларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш ҳисобланади.

Шу сабабдан ҳам давлат-хусусий шериклиги муносабатларига ва унинг тушунчасига эътибор қаратиш лозим. Антик давр файласуфи Аристотел ҳам ўз қарашларида давлатнинг асосий мақсади ҳаётнинг юқори сифатда бўлиши учун ҳамкорликдаги ҳаракатни амалга оширишдан иборатлигига урғу бериб ўтади. Аммо шундай бўлса-да, давлат-хусусий шериклиги муносабатларининг ҳозирги кўринишига эга бўлган ва унинг бир қанча элементларини ўзида акс эттирган жиҳатлар ҳам мавжуд бўлиб, бунинг энг аввало, Қадимги Рим империяси мисолида ҳам олиш мумкин, чунки ушбу давлатда, айниқса, Октавиан Август ҳукмронлигида салаза қабиласига Сен-Бернар доводидан фойдаланиш ҳуқуқи берилган бўлиб, ушбу довод Алп тоғлари орқали Италияни Марказий Европа билан боғлаш учун хизмат қилган ва бу билан ушбу қабилга йўлни таъмирлаш ва бошқа вазифаларни ҳам амалга оширади [2]. Мазкур жиҳат орқали Қадимги Рим империясининг бошқарувида фуқаролар билан ҳамкорлик, баъзи вазифаларни амалга оширишдаги руҳсатни назарда тутилганлигини кўриш мумкин. Кейинги даврларда ҳам давлат ва фуқаролар ўртасидаги бундай келишувлар ўзаро амалга оширилиши ортиб борган. Бунинг асосий сабабларидан бири давлатнинг барча соҳаларни тўлақонли адо эта олмаслиги ва бунга ресурсларнинг етишмаслигидир. Шу сабабдан ҳам давлат ва тадбиркорлик субъектлари у ёки бу соҳада ҳамкорликни амалга оширган ҳолда ҳаракат қилиши лозим. Чунки давлатнинг асосий функцияларига эътибор бериладиган бўлса, унинг ички ва ташқи функциялари мавжуд. Бундан ташқари давлат-хусусий шериклиги концепциясининг пайдо бўлишида Г.Демсец ва Э.Чадвикларнинг бозордаги рақобат ғояси муҳим ўрин тутди. Бунинг асосий сабаби ва пайдо бўлишида асосий омиларни инглиз иқтисодчилари рақобатнинг амалга оширилиши билан белгилашиб, давлат маълум бир соҳада тадбиркорлар билан ҳамкорликни таъминлаши ва ўз маҳсулотларини рақобатбардош руҳда ишлаб чиқаришлари лозимлигини билдиради, деб ўз мулоҳазаларини келтиради [3]. XVI–XVIII асрларда Европа давлатлари орасида, айниқса,

Англия ва Францияда савдо-сотиқнинг ривожланиши, катта-катта савдо уйлари, компанияларнинг турли давлатларга саёхатлари натижасида давлат бошқаруви органлари билан ҳамкорлик, мазкур савдо компаниялари билан алоқа янада ривожлантирилганлиги билан характерланади. Бунинг яққол далили сифатида Англиядаги Ост-Индия компаниясининг давлат хизматларини бажариши билан бирга ўз фаолиятини савдо-сотиқ билан олиб борганлиги бўлса, Францияда эса 1667–1694 йилларда Жанубий канал қурилган ва унга шахсан барон Рике масъул бўлган [4].

XIX–XX асрларда Германия ва Францияда уй-жой коммунал хўжалиги соҳасида хусусий шахслар ва давлат ўртасида муносабатлар юзага келган. 1882 йилда эса ака-ука Перрелар томонидан шартнома тузилиши натижасида корхоналарни энергия билан таъминлаш мажбуриятини олишади [5]. Ушбу шартноманинг тузилишида шуниси аҳамиятлики, уларда субъектлар сифатида тадбиркорлар ва давлат корхонаси ўртасидаги муносабат юзасидан келишув амалга оширилган ва бу ижтимоий-иқтисодий тармоқнинг ривожланиши билан боғлиқдир. Аммо кейинги жараёнлар ва коммунистик мафкуранинг таъсири ва иқтисодчи Кейнснинг назарияси (*Кейнсчилик — иқтисодиёт назариясидаги етакчи йўналишлардан бири, жамият ҳаётида бир қатор макроиқтисодий ҳодисаларнинг ўзаро таъсир кўрсатишини таҳлил қилиш асосида бозор хўжалиги фаолияти механизмларини шарҳлайди ва давлатнинг иқтисодиётга фаол аралашуви амалиётини асослаб беради. XX асрнинг 30-йилларида инглиз иқтисодчиси Ж.М.Кейнс ушбу гояларни “Бандлик, фойиз ва пулнинг умумий назарияси” (1936) асарида баён этган* [6]). натижасида барча соҳалар давлат назоратига олинди ва бу билан дастлабки вужудга келган муносабатнинг тўхтатилишига сабаб бўлди. Шундай бўлса-да, давлат-хусусий шериклиги муносабатлари турли давлатларда турлича шаклда намоён бўла бошлади ва унинг ҳозирги кундаги маъноси ҳам айнан Европада пайдо бўлди, яъни XX асрнинг 90-йилларига келиб Буюк Британияда **Public private partnership** (Давлат-хусусий шериклиги)нинг Британия модели асосида шаклланди. Айнан ўша вақтда Буюк Британия Бош вазيري Жон Мейжор томонидан хусусий молиявий ташаббус кўрсатиш ва бу ҳамкорлик тўғрисида эълон қилди. Ушбу эълон шартномалар тузиш, ижтимоий-иқтисодий инфратузилмаларни хусусий секторга бериш мақсадини кўзда тутди. Ушбу ҳолат давлат-хусусий шериклиги тушунчасининг вужудга келишига сабаб бўлди, аммо мазкур тушунчани олимлар ўз ёндашувлари доирасида турли хил фикр-мулоҳазалар орқали талқин этишади.

Г.А. Борщевский томонидан берилган таърифга кўра давлат-хусусий шериклиги ижтимоий–иқтисодий вазифаларни бажаришга қаратилган жамоа ва хусусий шериклар ўртасида техник хизматлар кўрсатиш, ижтимоий инфраструктура объектларини куриш, таъмирлаш, модернизация қилиш, узоқ муддатга мўлжалланган ўзаро фойдали хизматларни тақдим этиш фаолиятини олиб боришга қаратилган жавобгарлик, компетентлик ва хавф-хатарни тақсимлаш билан амалга ошириладиган битим ҳисобланади [7]. Ушбу келтирилган таърифга кўра давлат-хусусий шериклиги муносабатларида субъектлар сифатида бир томонда давлат ва у вакил қилган органлар иштироки турса, иккинчи томонда эса хусусий субъектларнинг иштироки келтирилган. Бундан ташқари, ушбу муносабатда энг муҳим белги сифатида ижтимоий-иқтисодий соҳадаги ўзаро алоқалар назарда тутилади.

Шунингдек, россиялик олимлар томонидан давлат-хусусий шериклиги муносабатларининг ўрнатилиши ва ривожланишини кўриб чиққан ҳолда бу процессуал характерда бўлиб, давлат, тадбиркорлар, фуқаролик жамияти институтларининг ижтимоий-иқтисодий барқарорлик ва миллий хавфсизлигига эришишга қаратилган тарафларнинг ўзаро бирдам муносабатидир деб эътироф этишади [8]. Бундан ташқари, жаҳон амалиётида давлат-хусусий шериклиги икки хил маънода талқин этади. Биринчидан, давлат ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги жуда кенг алоқа ҳисобланиб, унинг миллий, ҳудудий, давлат ва халқаро ижтимоий-иқтисодий ривожланиши сифатида қайд этилса, иккинчи томондан эса давлат органлари ва тадбиркорлик субъектларининг аниқ дастурларни амалга оширишга қаратилган ўзаро

икки томонлама фаолиятини назарда тутди. Давлат-хусусий шериклиги муносабатларини ва унинг тушунчасини очиб беришда унинг ҳукукий белгиларини, яъни субъектлари, объектлари, предметини аниқлаш асосида ҳам амалга ошириш мумкин бўлади.

Бунда, биринчи навбатда, Жаҳон банки томонидан “Давлат-хусусий шериклиги – оммавий ва хусусий тарафлар ўртасидаги келишув бўлиб, унга кўра инвестицияни жалб этиш учун ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш, шунингдек бюджет молиялаштирилишини ошириш воситаси ҳамдир” деб берилган таърифга тўхталадиган бўлсак, унда давлат-хусусий шериклиги муносабатларининг субъектлари бир томондан давлат, яъни оммавий ҳуқуқ субъекти шаклида намоён бўлмоқда. Давлат ушбу муносабатда субъект сифатида қатнашишдан манфаатдор тараф сифатида ўзига бир қанча мақсадларни ифода этган ҳолда ёндашади. Бунинг асосий сабабларини эса унинг қўяётган мақсадидан билиб олиш мумкин бўлади, аммо бу мақсадлар ҳар қайси даврда, маконда ва замонда турли хил объектив, субъектив жиҳатларга эга бўлиб келган. Бундан ташқари, ушбу таърифда давлатнинг бу муносабатдаги мақсади ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш йўли билан инвестициявий муҳитни шакллантириш ва шу билан бирга инвестиция жалб этиш бўлса, бошқа томонда эса шу йўл орқали бюджетнинг молиявий ҳолатини янада кўтариш ҳисобланади.

Фикримизча, Жаҳон банки томонидан келтирилган ушбу жиҳатда давлатнинг бир томонлама ўз мақсадини амалга ошириш учун қилган ҳаракати деб баҳо берилмоқда ва бу билан унинг ҳам ҳукукий, ҳам сиёсий мақсадларини чеклаб қўймоқда. Қолаверса, мазкур таърифда иккинчи томондан хусусий шахсларнинг, яъни тадбиркорлик фаолияти вакиллариининг иштироки берилган бўлиб, уларнинг давлат-хусусий шериклиги муносабатларидаги иштирокини таъминламоқда.

АҚШда давлат-хусусий шериклиги муносабатларини “давлат ва хусусий компаниялар ўртасидаги муносабатларнинг шартнома шаклида икки тараф томонидан келишув асосида мустаҳкамланган шакли ҳисобланиб, бунда давлат оммавий ҳокимиятни амалга оширишда ўз функцияси ва вазифаларидан келиб чиқади” деб таъриф беради [9]. Шунингдек, бундай келишувда шартнома тарафларидан, яъни ҳукумат вакилининг хусусий корхоналар билан реконструкция қилиш, давлат объектларининг қурилиши ва бошқарилиши каби соҳаларда амалга оширилиши назарда тутилади. Мазкур муносабатда объектга нисбатан муносабат ўзгармаган ҳолда ундан келиб чиқадиغان шартноманинг шартлари ўзгариши мумкин ҳолос. Шу сабабдан ҳам АҚШда давлат-хусусий шериклиги тушунчаси ва у орқали тузиладиган шартноманинг бошқа оддий шартномалардан фарқи, унинг кенг соҳада қўлланилиши ва бу бўйича хусусий корхонанинг хавф-хатарни ўзига қабул қилган ҳолда турли санкцияларни кўзда тутилиши билан ажралиб туради.

АҚШ қонунчилигига кўра келтирилган таърифга мувофиқ давлат-хусусий шериклиги муносабатларида давлат иштирок этиши нафақат унинг ўзига, балки хусусий корхона вакилларига ҳам бир қанча вазифаларни, мажбуриятларни бажаришни юклаган бўлиб, бошқа шартномаларнинг унинг соҳаси кенглиги, шартнома юзасидан келиб чиқадиغان мажбуриятларда санкцияларнинг қўлланилиши ҳамда ушбу муносабатларда хусусий корхоналар хавф-хатарни олдиндан ўз бўйнига олган ҳолда ёндашишни, давлат-хусусий шериклиги субъекти бўлишини билдиради. Бундай ҳолатда давлат томонидан таклиф этиладиган шериклик соҳасига қараб ҳам давлат ва хусусий тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчилар ўртасида давлат-хусусий шериклиги муносабатлари келиб чиқади.

Канада Давлат-хусусий шериклиги Кенгаши томонидан давлат-хусусий шериклиги муносабатлари давлат муассасалари ва хусусий секторнинг ўзаро ҳамкорлиги ҳисобланиб, ҳар бир томон белгиланган вазифаларни амалга ошириш учун тажриба ва маҳоратга асосланган келишув сифатида баҳо беради [10]. Ушбу таърифга кўра давлат-хусусий шериклигини айнан давлат номидан ёки унинг бир органи сифатида фаолият юритувчи субъектнинг қатнашиши назарда тутилмоқда, бу билан давлат-хусусий шериклиги муносабатларининг бир томондан маъмурий ҳукукий муносабатлар доираси билан боғлиқ

эканлигини кўриш мумкин бўлади. Шундай бўлса-да, ҳар икки томонда ҳам ўзаро ҳуқуқ ва мажбуриятлар келишув (шартнома) асосида тартибга солиш йўли билан амалга оширилади. Давлат-хусусий шериклиги муносабатлари тушунчасини очиб беришда жаҳон тажрибасида ва бугунги кунда ҳаракатдаги шериклик муносабатларини мисол келтириш орқали ҳам кўрсатиш мумкин, яъни Россия Федерациясида амалга оширилган йўл қўрилиши соҳасидаги М-1 “Беларус” лойиҳасида Москва – Минск йўналишида катта ҳажмдаги қўрилиш монтаж ишларининг амалга оширилиши учун маҳаллий ва хорижий тадбиркорлик субъектлари иштирок этган бўлса [11], Германиянинг Франкфурт-Майн аэропорти реконструкциясининг амалга оширилиши, Нева дарёси устида қўрилган Орловский дастури, Пулково аэропорти ривожлантириш ва таъмирлаш дастури қабиларни олиш мумкин бўлади [12].

Давлат-хусусий шериклиги тушунчасини таърифлашда корпоратив бошқарув ва тадбиркорлик муносабатларидан келиб чиққан ҳолда ёндашиш мумкин бўлиб, узок муддатга мўлжалланган давлат ва хусусий шерик ўртасида шартномавий ҳуқуқий муносабат ҳисобланади ва бу орқали оммавий хизматлар кўрсатишнинг амалга оширилиши натижасида хусусий шерик томонидан тадбиркорлик хавф-хатарини инобатга олган ҳолда ўз улушлари билан жавоб бериши ҳамда маълум бир ишлар, хизматлар бажаришни назарда тутди [13]. Шунингдек, Осиё тараққиёт банки томонидан давлат-хусусий шериклиги давлат ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги инфраструктура ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги алоқалар эканлигига урғу бериб ўтади.

Фикримизча, келтирилган давлат-хусусий шериклигига оид таърифларда энг умумий жиҳат сифатида фақатгина давлат ва хусусий тадбиркорлик субъектлари иштироки таъминланиши, ушбу соҳада бир томондан давлатнинг иштироки ёки ўзи томонидан таклиф этилаётган лойиҳа асосида тадбиркорлик субъектларининг ҳаракати ҳисобланар экан. Шунингдек, таърифда қўрилиш, яъни инфраструктура ва хизматлар кўрсатиш фаолияти алоҳида кўрсатилган. Бизнингча, бунинг асосий сабабларидан бири шундан иборатки, бугунги бозор иқтисодиёти шароитида хизматлар кўрсатиш соҳаси ниҳоятда кенг қамровли ҳамда бошқа соҳаларни ҳам умумий маънода қамраб олишини билдиради. Юқорида келтирилган таърифларда давлат-хусусий шериклиги ва уни тартибга солишга қаратилган тушунчалар норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда эмас, умумий ҳуқуқ принциплари ҳамда тегишли давлатлар ва ташкилотларнинг юриспруденция доирасидаги таърифлари ҳисобланади.

Ушбу ҳолатда давлат-хусусий шериклиги ва у тартибга солишга оид баъзи ҳуқуқий таърифларни ҳам кўриб чиқиш лозим бўлади. Россия қонунчилигига кўра давлат-хусусий шериклиги муниципал хусусий шериклиги билан бир ўринда келтирилади ва бир томонда оммавий шерик ва иккинчи томондан хусусий шерик ўртасидаги хавф-хатар икки томонда бўлиши, ресурсларнинг бирлаштирилиши асосида тегишли муддатда амалга ошириладиган ҳамда иқтисодиётга инвестицияни жалб этиш, давлат ва маҳаллий бошқарув билан юридик шаклда расмийлаштириладиган келишув сифатида баҳоланади [14]. Келтирилган таърифда ҳам юқорида қайд этилганларидек умумий жиҳат ва давлат-хусусий шериклигининг моҳияти деярли бир хил бўлиб, иқтисодиётни ривожлантириш, инвестиция жалб этиш учун бир томонда давлат ёки у вакил қилган органнинг қатнашиши бўлса, иккинчи томонда эса, албатта, хусусий шерикнинг, яъни тадбиркорлик субъектининг бўлиши айтиб ўтилади. Беларусь Республикаси 2015 йил 30 декабрда қабул қилган “Давлат-хусусий шериклиги тўғрисида”ги Қонунининг 1-моддасига кўра давлат-хусусий шериклиги давлат ва хусусий шерик ўртасидаги ресурсларнинг бирлаштирилиши асосида тегишли муддатда амалга ошириладиган ҳар томонлама фойдали бўлган келишув деб таъриф берилади. Бизнинг фикримизча, ушбу таърифда ҳам Россия қонунчилигида келтирилганидек хусусият мавжуд бўлиб, моҳиятан олиб қараганда давлат-хусусий шериклиги бир хилда тушунилади. Ирландияда эса давлат-хусусий шериклиги давлат ва хусусий сектор ўртасида аниқ дастурга асосланган ёки ижтимоий соҳага йўналтирилган давлат томонидан таклиф этиладиган ўзаро муносабат деб қаралади [15].

Демак, келтирилган таърифларга таянган ҳолда давлат-хусусий шериклигининг бир канча белгиларини келтириб ўтамыз, бунга:

1. Бир томонда давлат ёки унинг номидан иш юритувчи орган иштироки;
2. Иккинчи томонда тадбиркорлик субъектининг иштирок этиши;
3. Иқтисодий соҳасини ривожлантишга йўналтирилганлик;
4. Фақатгина муҳим соҳаларни давлатнинг ўзи амалга ошириши;
5. Ижтимоий соҳада тадбиркорлик субъектларининг давлат билан кенг алоқасини таъминлаш ва иложи борида уларга бериш;
6. Давлатнинг йўналтирувчи функцияда ишларни ташкил этиши;
7. Ҳар икки томонда ҳам хавф-хатарнинг мавжудлиги ва жавобгарликнинг белгилаб қўйилиши;
8. Аниқ мақсадга йўналтирилган ҳамкорликка асосланган келишувнинг тарафлар эркиндасига мувофиқ қабул қилиниши;

9. Тадбиркорлик субъектларининг бир ёки бир нечта бўлиб иштирок этиши киради.

Мазкур белгиларнинг барчаси ҳам давлат-хусусий шериклиги тушунчасини очиб бера олмаслиги мумкин ва бунинг учун тарафлар томонидан тузиладиган шартномага, унинг шартларига эътиборни қаратиш талаб этилади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, Ўзбекистон Республикаси ўзининг тарихий мустақиллигига эришганидан сўнг юртимизда ишбилармонлик ва инвестиция муҳитини тубдан яхшилаш, жаҳон амалиётида умумэтироф этилган иқтисодий бизнесни юритиш шароитларини яратиш ва уларни баҳолаш мезонлари тизимини жорий этиш ва шу асосда мамлакатимизнинг халқаро рейтингини янада оширишни таъминлаш бўйича кенг қамровли чора-тадбирлар амалга оширилди. Шунингдек, ислохотларнинг кейинги босқичларида тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, кредит олиш, иқтисодий низоларни кўриб чиқиш сезиларли даражада соддалаштирилди. Мулкни рўйхатдан ўтказиш, ер участкаларини ажратиш, қурилишга рухсатномалар бериш, электр тармоқларига уланишда “бир дарча” тамойилини оммавий жорий этиш бўйича ишлар жадал суръатларда амалга оширилди. Шунинг учун ҳам тадбиркорлик фаолиятида келиб чиқаётган муаммо ва камчиликларнинг олдини олиш мақсадида ушбу соҳада ҳуқуқ ижодкорлиги амалга ошириш, қонунчиликни такомиллаштириш зарурати юзага келмоқда. Қолаверса, давлат ва тадбиркорлик субъектлари ўртасида шериклик муносабатларини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш, маълум бир соҳаларда давлат ва тадбиркорлик субъектларининг ҳамкорлигини амалга ошириш, тадбиркорлик субъектларининг давлат билан муносабатларида ривожланган давлатлар тажрибасидан келиб чиққан ҳолда уларнинг ЯИМдаги улушини ошириш ҳамда бўш иш ўринларини яратишда ёрдам беришдан иборат.

Юқорида келтирилган фикрлар ва амалий мисоллардан келиб чиққан ҳолда давлат ва тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, мазкур соҳани тартибга солиш юзасидан қуйидаги таклифлар ва тавсиялар келтирилади:

1. Давлат-хусусий шериклиги муносабатларини тартибга солиш жараёнига ҳамда қабул қилинаётган қонун ҳужжатида қонунийлик, тенглик, адолатлилик ва ихтиёрлик, давлат-хусусий шериклиги шартномасини амалга оширишда тарафларнинг ихтиёрий шартнома шартларини бажаришлари, очиклик ва ошкоралик, ўзаро ҳурмат ва тарафларнинг ҳуқуқ, мажбуриятларини ҳисобга олиш ҳамда шартномани амалга оширишда самарадорлик каби принципларни киритиш мақсадга мувофиқ бўлади. Ушбу принципларнинг киритилиши давлат ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги шериклик муносабатлари умумий ҳуқуқ принципларидан фарқли равишда махсус соҳа доирасида тартибга солишни белгилайди ва бунинг амалга оширилади.

2. Давлат-хусусий шериклиги муносабатларида тарафлар сифатида бир томонда давлат ёки у томонидан вакил қилган субъект иштирок этса, иккинчи томондан эса тадбиркорлик субъекти иштирок этишини қабул қилинаётган қонунда келтириш мақсадга мувофиқ.

3. Давлат-хусусий шериклиги муносабатларида хусусий шерик сифатида давлат органлари, ташкилотлари ва муассасалари, шунингдек нодавлат нотижорат ташкилотлар иштирок этмасликлари ва хусусий шерик билан бирга ҳам иштирок этмасликларини қабул қилинаётган қонун ҳужжатида келтириш мақсадга мувофиқ бўлиб, бунинг асосий сабабларидан бири юқоридаги субъектлар тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишлари қонун ҳужжатларига кўра амалга оширишлари таъқиқланган ҳамда уларнинг асосий мақсад ва вазифаларига хилоф ҳисобланади.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. "Bosh maqsadimiz - mavjud qiyinchiliklarga qaramasdan, olib borilayotgan islohotlarni, iqtisodiyotimizda tarkibiy o'zgarishlarni izchil davom ettirish, xususiy mulkchilik, kichik biznes va tadbirkorlikka yanada keng yo'l ochib berish hisobidan oldinga yurishdir" // Xalq so'zi. - 2016. - 16 yanvar.
2. <<http://www.hrono.ru>>.
3. Shakirov T.A Sovershenstvovaniye mexanizmov vzaimodeystviya organov vlasti i biznesa pri realizatsii projektov gosudarstvenno-chastnogo partnerstva v kommunalnom sektore. Dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni kandidata ekonomicheskix nauk. -Moskva, 2015, - S.23.
4. Muxtarova T.R. Evolyutsiya razvitiya gosudarstvenno-chastnogo partnerstva. Referat, - Moskva, 2015.
5. <<https://xreferat.com>>.
6. <http://socioline.ru>.
7. Borshevskiy G. A. Gosudarstvenno-chastnoye partnerstvo: uchebnik i praktikum dlya bakalavriata i magistraturi / G. A. Borshevskiy. - M.: Izdatelstvo Yurayt, 2015. - 344 s. Seriya: Bakalavr i magistr. Akademicheskii kurs.
8. "Osnovi gosudarstvenno-chastnogo partnerstva (teoriya, metodologiya, praktika)" (kol. avt.; pod red. V. Varnavskogo, A. Zeldnera, V. Mochalnikova, S. Silvestrova. - Moskva :Ankil, 2015. - S.16.)
9. Gosudarstvenno-chastnoye partnerstvo: teoriya i praktika / V. G. Varnavskiy, A. V. Klimenko, V. A. Korolev i dr.; Gos. un-t - Visshaya shkola ekonomiki. - M.: Izd. dom Gos. un-ta - Visshey shkoli ekonomiki, 2010. - S. 14.
10. <<http://www.pppcouncil.ca>>
11. <<https://xreferat.com>>
12. <<https://xreferat.com>>
13. Recommendation of the Council on Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships May 2012, OECD Publishingpp 19.
14. www.consultant.ru <<http://www.consultant.ru>>
15. Gosudarstvenno-chastnoye partnerstvo: teoriya i praktika / V. G. Varnavskiy, A. V. Klimenko, V. A. Korolev i dr.; Gos. un-t - Visshaya shkola ekonomiki. - M.: Izd. dom Gos. un-ta - Visshey shkoli ekonomiki, 2010. - S. 15.